and informational labor will be of peculiar feature in Ukrainian employment prospective model, which requires qualitative new vocational training.

In the current situation ensuring of efficient demand for labor force formation does not only depend on the macroeconomic indicators enhancement, but also on creation of effective institutional cooperation among all the stockholders. Nowadays recovery of business confidence in the government is one of the state primary goals. In this movement realization of anticorruption reforms is of great urgency. It will favor guaranteeing of all market participants' equal access to the information of public importance, transparency of public purchases process, elimination of economical pressure on business. Furthermore, improvement of tax reformation is to become one of the business incentives instruments. It will provide the identical conditions for all the subjects of entrepreneurial activity diminish the pressure on small- and medium-sized business and promote the solution to the problem concerning recovery of value-added tax.

Efficient demand for labor force formation in Ukraine requires development of labor market monitoring informational support. In particular, it is necessary to update labor tracking at the enterprises. Nowadays getting the information on new, liquidated, permanent, seasonal and temporary workplaces, their distribution as for economic activity, regions, jobsites categories, main occupational groups is hardly possible. Thus, prospective research into formation of efficient demand for labor force should be targeted at searching for the ways of labor market monitoring improvement.

Keywords: *labor market, national economy, structural transformation, labor, demand, employment, unemployment, wages.*

Посилання на статтю:

Ільїч Л. М. Формування сукупного попиту на робочу силу в контексті структурних трансформацій національної економіки / Л. М. Ільїч // Статистика України. – 2016. – № 1. – С. 50–59.

УДК 502.11:502.171

М. В. Щурик,
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри фінансів,
Івано-Франківський університет права
імені Короля Данила Галицького,
E-mail: mvs1949@ukr.net

Взаємодія суспільства та природи: суперечності та шляхи їх подолання

Досліджено нинішню модель розвитку суспільства у взаємозв'язку людина – природні ресурси. Висвітлено й проаналізовано основні причини, що сприяють посиленню суперечностей між економічними й онтологічними законами. Акцентовано на недотриманні окремими країнами вимог Концепції сталого розвитку як найважливішого документа, розробленого ООН. Проаналізовано вплив техногенної й антропогенної діяльності на природні ресурси. Особливу увагу приділено проблемам збереження та розвитку природно-ресурсної сфери транскордонного Карпатського макрорегіону. Запропоновано проведення реприватизації та деприватизації ресурсів аграрного сектору з метою створення реальних умов їх збереження у рамках гармонізації взаємовідносин між суспільством і природою.

Ключові слова: *взаємодія суспільства та природи, техногенна й антропогенна діяльність, модель розвитку суспільства, природні ресурси, Карпатський макрорегіон.*

Характер взаємовідносин інтересів людини та природних ресурсів в Україні продовжує залишатися таким, що не відповідає законам розвитку і збереження Всесвіту. Використання природно-ресурсної сфери призводить до знищення людиною природи й усього довкілля.

Взаємозв'язок розвитку суспільства та споживання природних ресурсів, суперечності й проблеми, що виникають при цьому, завжди перебували і продовжують перебувати в центрі уваги багатьох учених, політиків, бізнесменів, практиків тощо. Воно й зрозуміло, оскільки життєдіяльність людства тісно переплітається з природоресурсною сферою, природним потенціалом. Слід урахувати також і те, що людина та природа є субстанціями Всесвіту й не можуть існувати незалежно одна від одної, водночас при цьому мають досягти збалансованості у взаємодії. Йдеться про те, що суперечності розвитку, які інколи виникають, можна подолати лише завдяки дотриманню людиною вимог

© *М. В. Щурик, 2016*

онтологічних законів збереження й охорони природних ресурсів.

Складність оптимізації взаємодії суспільства та природи полягає передусім у тому, що відносини, котрі виникають при цьому, мають комплексний і динамічний характер. Якщо попередня (індустріальна) модель розвитку була орієнтована на збільшення матеріального продукту за рахунок розширення видобутку сировини та залучення додаткової енергії, що призвело до катастрофічного забруднення навколишнього середовища, то нова модель передбачає, насамперед, розвиток науки, зростання обсягу знань та інформації загалом, застосування відновлюваних видів енергії, захист навколишнього середовища [1, с. 5]. У цьому випадку йдеться про держави, що змінили архітектоніку свого розвитку на користь охорони і збереження власного природо ресурсного потенціалу, поліпшення екології. В Україні же промислові підприємства продовжують організацію відтворювального процесу на засадах позаминулого століття й особливо це стосується добувної сфери. Процес видобутку корисних копалин завжди негативно позначався на навколишньому середовищі. Необхідний цілий перелік заходів, спрямованих на зменшення впливу, усунення попередніх наслідків та унеможливлення їх у майбутньому, а саме:

1) оцінка позитивного й негативного, прямого і непрямого та кумулятивного впливу на навколишнє середовище нових продуктів – від розвідки до закриття та ліквідації добувних підприємств;

2) упровадження системи екологічного менеджменту, зосередженого на постійному поліпшенні задля аналізу, запобігання та пом'якшення несприятливих впливів на навколишнє середовище;

3) реабілітація земель, порушених або зайнятих під видобуток, згідно з відповідним землекористуванням після ліквідації добувних підприємств;

4) безпечне зберігання та утилізація залишкових відходів і технологічних залишків;

5) планування всіх стадій і операцій так, щоб існували адекватні ресурси для задоволення потреб території після ліквідації підприємств;

6) розробка і реалізація науково обґрунтованих і прозорих процедур у рамках комплексних підходів до планування землекористування, збереження біорізноманіття при видобутку корисних копалин [2].

Вирішення завдань з урегулювання й оптимізації взаємодії людини та природи ускладнюється тим, що значна частина природних ресурсів швидко вичерпується і не відновлюється. Йдеться про те, що кожна одиниця ресурсу, яка видобувається нині, обмежує можливості його використання для прийдешніх поколінь людства. Оскільки мінерально-сировинні ресурси є вичерпними, то економічні агенти при прийнятті рішень мають ураховувати той факт, що, споживаючи сьогодні додаткову одиницю такого ресурсу, вони тим самим скорочують об'єм споживання, доступний у майбутньому [3, с. 48].

Ці й інші деструктиви у взаємовідносинах між людиною та природою переконливо свідчать про потребу радикально змінити формат розвитку суспільства, різко обмежити споживання природних ресурсів, знайти альтернативу сировині, що сприяло б їх природному відновленню, розширенню, регенерації. Очевидно, що ці прагматичні завдання, які нині ставить перед собою людство, водночас залучаючи в обіг все нові й нові природні ресурси, з часом не можуть бути вирішені. Глобальні сучасні виклики довгострокового характеру (серед яких виснаженість навколишнього середовища та його ресурсів, що спричинює, зокрема, конфлікти за ресурси, нові види хвороб, глобальне потепління, і ряд інших) можуть залишитися нерозв'язаними у рамках нинішньої моделі економічного зростання [4, с. 11].

Вченими приділяється також увага вирішенню інших важливих проблем розвитку суспільства й природи. Втім, на нашу думку, додаткових досліджень потребують питання, пов'язані з побудовою відносин між людиною і природою на регіональному, місцевому рівні, участю в цьому процесі кожного індивіда, інституціональним забезпеченням нових засад руху вперед. Необхідно окреслити основні заходи з оптимізації взаємовідносин між соціумом і природно-ресурсним потенціалом, які би сприяли збереженню й охороні природи, відновленню фауни й флори, підвищенню їх регенеративних властивостей.

Всесвіт поєднує в собі одночасне існування природи і людства, що забезпечується завдяки збалансованості, взаємозв'язку між ними. Людина є найвищою субстанцією, складовою Всесвіту, яка забезпечує свою життєдіяльність, використовуючи природно-ресурсний потенціал. Однак це не означає, що вживати природні блага, необхідні для життя людини, можна аби як. Ретроспективний аналіз динаміки взаємовідносин між соціумом і природними ресурсами свідчить, що ставлення людини до благ, які генеруються природою, будувалося на потребах – найважливіших компонентах, котрі, як правило, визначають темпи й обсяги залучення в обіг ресурсів природи. На жаль, нині потреби соціуму випереджають регенеративні властивості Природи. Більше того, швидко зникають назавжди деякі види фауни й флори, окремі види невідтворювальних корисних копалин. Натомість зростають ті потреби, які в епоху споживацтва часто утримуються вищими за рівень їх задоволення. Отже, виникає певний стан напруженості, який стає і рушійною силою економічного зростання, і причиною невдоволення через існуючий стан справ. Якщо потреби зростають швидше, ніж задоволення від їх споживання, то збільшуєть-

ся індивідуальна і суспільна фрустрація. Є тільки один спосіб уникнути цього – уповільнити темпи зростання потреб. Вічна гонитва за кількістю вироблюваних товарів триватиме, що призведе до виснаження природного середовища і до суспільного хаосу, але задоволеність від споживання так і залишиться на колишньому рівні [5, с. 17]. Таким чином, оптимізація взаємовідносин між соціумом та природними ресурсами може бути досягнута завдяки обмеженню споживання. Іншим способом є обмеження зростання чисельності населення. Однак, як засвідчують наші дослідження, жоден із приведених вище способів обмеження споживання за нинішніх умов об'єктивно не може бути використаний, оскільки їх реалізація потребує усвідомлення соціумом того, що характер нинішніх відносин між людиною і природою призведе до загибелі всього живого. Вихід із зазначеної проблеми потребує об'єднавчих, консолідуючих, збалансованих дій кожної країни, кожного жителя Землі, спрямованих на призупинення варварського нищення природно-ресурсного світу. Йдеться про спільні дії щодо призупинення виснажливого й деструктивного розвитку, який сприймається нині в багатьох країнах як найвище благо, джерело високого добробуту громадян. Кінцевою метою економічного розвитку не повинно бути отримання прибутку як засобу накопичення мізерною частиною населення світу (20% найбагатшого населення отримують 83% світового доходу, а 20% найбіднішого – тільки 1%). Тенденції та суперечності, які склались у світовій економіці, свідчать: вже практично визріла і загострилася потреба формування нового соціально-економічного устрою, що повинен відповідати викликам сучасності, особливо сприяти усуненню різноманітних форм нерівності, розвитку середнього класу та доступу до обмежених сировинних ресурсів [6, с. 58, 59].

Дослідження засвідчують, що деструктиви взаємовідносин між суспільством і природними ресурсами часто генеруються розвиненими країнами. З метою подальшого прискорення розвитку ними споживається не лише левова частина усього природно-ресурсного потенціалу, а й завдається шкода екології, штучно гальмується розвиток інших країн, які, незважаючи на багатство їх природних ресурсів, десятки років перебувають у групі недостатньо розвинених. Утворилася своєрідна прірва в світовому розвитку: близько двох десятків країн з обмеженими власними природними ресурсами успішно вирішують економічні й соціальні завдання за рахунок природно-ресурсного потенціалу слаборозвинутих держав, які позбавлені власного успішного поступу вперед. Звісно, що така архітектоніка в глобальному вимірі не є справедливою, а тому з часом може стати катастрофічною і буде зруйнована як така, що суперечить законам глобалістики. На наше переконання, нині, як ніколи, нагальною є потреба зміни формату поступу вперед високорозвиненими країнами, від яких значною мірою залежить забезпечення гармонізації взаємовідносин між людством і природою. Нова парадигма економічного розвитку в першу чергу являє собою перехід від переважно інерційної ринкової самоорганізації економіки до її розвитку на основі зміцнення ноостичних засад, формування нового (граничного) типу економічного зростання [7, с. 7]. Зростання як найважливіший індикатор поступального руху вперед сьогодні та на віддалену перспективу повинно обов'язково оцінюватися з урахуванням обсягів використання, збереження, відновлення й охорони природного компонента. Саме такі критерії оцінювання поступу країни нині активно втілюються в багатьох європейських країнах.

Однак засади збереження, поліпшення й охорони ресурсів землі, лісу, води, атмосфери тощо сповідують не всі країни. Одним із найбільш важливих напрямів діяльності світової спільноти, що покликаний радикально змінити ставлення людства до природно-ресурсного потенціалу, слід вважати перехід до практичної реалізації Концепції сталого розвитку. Означений документ було розглянуто, затверджено й рекомендовано до імплементації країнами-членами ООН. Через свою значущість засади сталого розвитку з періодичністю раз на 10 років розглядаються на самітах ООН. При цьому найбільш актуальними залишаються проблеми гармонізації взаємовідносин людини і природи. На жаль, рекомендації самітів, які стосуються сталого розвитку, багатьма країнами, включаючи високорозвинені, часто не виконуються.

З огляду на невиконання рекомендацій саміту Ріо-92 щодо створення економічної моделі сталого розвитку виникла необхідність розробки нової філософії господарювання, нових підходів до оцінки природних ресурсів зі зміною вартісних орієнтацій на ціннісні (економічну, соціальну, екологічну тощо), на чому було наголошено також на саміті "Ріо+20" у червні 2012 р. [8]. Вважаємо, що світовій спільноті слід розробити адекватні заходи, обов'язкові до виконання усіма державами світу. Тільки тоді в практичній площині будуть вирішені завдання збереження, відновлення, поліпшення та охорони природи для не лише нинішнього, а й прийдешніх поколінь. Слід різко обмежити споживання ресурсів природи, залучення їх для потреб розвитку виробничої сфери.

Означене твердо переконує: глобалізація, що передбачає подальше залучення в господарський обіг нових обсягів природних ресурсів, потребує врахування в ринкових економічних відносинах вартості природно-ресурсного потенціалу, яка постійно зростає. Йдеться не лише про його економічний ресурс, сировину, а про якісно нові цінності, що не мають матеріальний характер і часто не

беруться до уваги. Порятунок цивілізації полягає в переході на режим екологічного самозабезпечення, за рахунок чого людина перестане руйнувати природу і зможе включитись у процес підтримки і збереження біосфери [9, с. 77]. Динамічний економічний розвиток має охоплювати також обов'язкове дотримання споживачами природних ресурсів вимог онтологічних законів, гармонізації їх з економічними потребами людства. Реалізація саме такого концепту розвитку буде тривалим, онтологічно суперечливим процесом, який потребуватиме усвідомлення людиною того, що слід різко обмежити подальше антропогенне й техногенне навантаження на природу, навколишнє середовище. Розвиток не може асоціюватися з суто механістичним, штучним процесом, спрямованим на задоволення ірраціональних потреб; на таких засадах він обов'язково приречений на гальмування, зупинку, оскільки не має перспективи. Слушним з цього приводу є висловлювання відомого французького соціолога й філософа Е. Морена, котрий стверджує: розвиток, що розглядається як технічний і економічний процес, включаючи і сталий розвиток, перетворюється на ніщо; такий розвиток не витримує критики. Нам необхідне більш багате і складне розуміння розвитку [10, с. 60].

Зважаючи на значущість проблеми та складність процесу імплементації нових відносин між соціумом й природно-ресурсним потенціалом, останні потрібно формувати з урахуванням таких трьох найважливіших складових: "розвиток – виживання – катастрофа". Це аксіома, ігнорування якої може призвести до всесвітнього колапсу, знищення і природно-ресурсного потенціалу, і власне самої людини.

Дослідження характеру існуючих нині взаємовідносин між природою та людиною, подолання суперечностей їх розвитку дозволяє стверджувати, що вирішення проблеми лежить в площині системних дій, системного підходу. При цьому в системі "природа – суспільство" необхідно не просто перейти від "інтересів людини" до "інтересів природи", а розглядати їх як єдину систему екорозвитку, виходячи з "інтересів цілісної соціоприродної системи розвитку – з тим, щоб ще більше орієнтувати її системний розвиток у бажаному коеволюційному напрямі" [11, с. 78]. Йдеться про потребу досягнення збалансованості розвитку суспільства та природи без ущемлення інтересів кожної зі сторін.

Утім, як засвідчують дослідження, формування бажаного співвідношення між діяльністю людини та природно-ресурсним потенціалом, реалізація адекватної моделі потребують розробки й імплементації комплексу практичних заходів. Передусім це стосується територіальної визначеності, оскільки кожне природно-адміністративне й позаадміністративне утворення має свої властивості, особливості, що обов'язково слід урахувати на шляху оптимізації взаємовідносин природи і соціуму. Нині, на жаль, в Україні немає збалансованих моделей гармонізації взаємовідносин населення з навколишнім середовищем. Продовжують домінувати моделі, започатковані колишньою радянською системою. Йдеться про централізовані засади управління природними ресурсами. На наше переконання, централізацію при вирішенні завдань збереження, відновлення та охорони природного середовища слід певним чином обмежити, натомість значно розширити роль і участь у цьому процесі регіональних адміністративних утворень, оскільки природні ресурси, їх склад, структура, рівень використання та збереження в межах регіонів значно відрізняються. Крім того, що особливо важливо, саме місцеві громади достеменно знають причини знищення рослинного та тваринного світу, загострення протиріч між навколишнім середовищем та населенням. Вважаємо, що побудова якісно нових відносин між людиною і природою потребує посилення участі в цьому процесі відповідальних регіональних управлінських структур, місцевих громад, громадськості.

У контексті зазначеного на особливу увагу заслуговує Карпатський макрорегіон, який на фоні інших вирізняється своєрідністю, особливостями природно-ресурсного потенціалу, ставленням населення до земельних угідь, лісу, води, фауни й флори тощо. Слід зазначити, що за радянський і пострадянський періоди ставлення місцевого населення, особливо молодої генерації, до ресурсів природи значно погіршилось. Як результат майже повністю вичерпано запаси корисних копалин, похижацьки вирубано величезні масиви лісових ресурсів, які формувалися десятками, а то й сотнями років, катастрофічно зменшився дебіт води, знижено кількість (або втрачено взагалі) представників багатьох видів рослинного та тваринного світу, надмірно зросла та продовжує зростати засміченість і забрудненість земельних ресурсів та усього довкілля. Існують також інші деструктивні ознаки стану місцевого природно-ресурсного потенціалу, що переконливо засвідчують його хворобу та потребу побудови нового ставлення соціуму до проблем його збереження, відновлення й охорони. Причини, які призвели до варварської експлуатації, знищення та забруднення місцевих ресурсів природи, є предметом окремого фундаментального дослідження. Тому зупинимося на чинному механізмі формування відносин між місцевим населенням і наявними природними ресурсами. На нашу думку, досягнення збалансованих відносин між місцевим населенням і природою передбачає вжиття спільних зусиль усіма транскордонними країнами. Деякі з них, як засвідчують дослідження, на цьому шляху вже досягли певного прогресу. До уваги слід прийняти те, що оптимізація взаємо-

дії суспільства та природи не має і не може мати адміністративно-територіальних границь. Досягти успіху можна лише завдяки координації дій між усіма державами, регіонами тощо.

Першим обов'язковим кроком на шляху гармонізації взаємовідносин між природою та населенням повинно стати проведення генеральної інвентаризації природних ресурсів у розрізі видів, власників, підпорядкованості тощо. Йдеться про встановлення діагнозу з метою лікування природних ресурсів та формування якісно нових засад соціально-економічного розвитку, оскільки нинішні є консервативними та надзвичайно відсталими. Тим часом як провідні країні прощаються з індустріальною економікою та економікою, побудованою на експлуатації своїх природних ресурсів, і переходять на технології п'ятого-шостого укладів, Україна продовжує заробляти на примітивній сировинній економіці, технологіях другого-третього укладів, властивих передовим країнам у середині минулого століття [12]. Побудова новітніх відносин людини та природи повинна здійснюватись із застосуванням модерних технологій, сучасних досягнень науки і техніки. Запровадження саме цих рекомендацій стане однією з практичних передумов обмеження залучення нових природних ресурсів у виробничу сферу. Виправданим і надзвичайно необхідним є також посилення ролі в цьому процесі морально-етичної складової виховних і освітніх заходів.

Дієвим кроком на зазначеному шляху може стати повторний перерозподіл окремих елементів природно-ресурсного потенціалу, їх деприватизація, реприватизація. При цьому лейтмотивом, найважливішою вимогою повинно бути збереження, охорона та використання ресурсів природи відповідно до вимог законів онтології.

Надмірне та не завжди доцільне втручання людини в природу, надмірне використання наявного природно-ресурсного потенціалу призводить до його знищення загрозливими темпами, погіршення регенеративних і асимілятивних властивостей. Означені вище деструктиви взаємовідносин між суспільством і природою (зростання площі вирубаних лісів, різке зменшення дебіту водних ресурсів, посилення депопуляційних процесів у рослинному та тваринному світі) пояснюються, як правило, потребою подальшого розвитку. Разом з тим, як засвідчує досвід, у багатьох країнах ставлення соціуму до найцінніших природних багатств є якісно відмінним від того, що має місце в Україні.

Оптимізація взаємовідносин між природою й соціумом потребує розробки в межах кожної країни, регіону, населеного пункту конкретного плану дій щодо забезпечення розвитку без додаткового залучення ресурсів земель, лісу, води тощо. Очевидно, що такі заходи мають бути узгоджені між державами, суспільством, оскільки ця діяльність не знає територіальних меж. Побудова нових відносин між соціумом і природою в Україні стане можливою завдяки проведенню інвентаризації природних ресурсів, перерозподілу їх між новими господарями, імплементації у відтворювальний процес новітніх технологій, досягнень науки і техніки.

Список використаних джерел

1. Оскольський В. В. Кластеризація – вагомий фактор підвищення конкурентоспроможності України / В. В. Оскольський // Економіка України. – 2014. – № 11. – С. 4–16.

2. International Council on Mining and Metals (ICMM) [Electronic resource] / Sustainable development framework. – Access mode :
http://www.icmm.com/our-work/sustainable-development-framework/10-principles

3. Пугач В. Теоретичні засади сталого надрокористування / В. Пугач // Економіка природокористування і охорони довкілля : зб. наук. праць ДУІЕПСР НАН України. – 2014. – С. 45–48.

4. Геєць В. М. Яке майбутнє у соціальній державі? / В. М. Геєць // Економіка України. – 2013. – № 7. – С. 4–20.

5. Колодко Г. В. Новий прагматизм, або економіка помірності / Г. В. Колодко // Економіка України. – 2013. – № 11. – С. 13–28.

6. Куриляк В. Є. Вплив глобалізації на економічний розвиток країни / В. Є. Куриляк, Є. В. Савельєв // Економіка України. – 2012. – № 9. – С. 57–69.

7. Гальчинський А. Економічний розвиток: методологія оновленої парадигми / А. Гальчинський // Економіка України. – 2012. – № 5. – С. 4–17.

8. Будущее, которого мы хотим : Резолюция, принятая Генеральной Ассамблеей 27 июля 2012 года [Электронный ресурс] / A/RES/66/288. – Режим доступа :
http://gbpp.org/wp-content/uploads/2014/04/N1147612.pdf

9. Мантатова Л. В. Стратегия развития: ценности новой цивилизации / Л. В. Мантатова. –Улан-Уде : ВСГТУ, 2004. – 242 с.

10. Морен Э. Образование в будущем: семь неотложных задач // Синергетическая парадигма / Э. Морен. – М. : Прогресс – Традиция, 2006. – С. 24–96.

11. Хвесик М. А. Екологічна криза в Україні: соціально-економічні наслідки та шляхи їх подолання / М. А. Хвесик, А. В. Степаненко // Економіка України. – 2014. – № 1. – С. 74–86.

12. Суржик Л. Капутологія для всіх, або Наука – влада – бізнес: лебідь, щука і рак / Л. Суржик // Дзеркало тижня. – 2013. – № 12 (109).

References

1. Oskolskyi, V. V. (2014). Klasteryzatsiia – vahomyi faktor pidvyshchennia konkurentospromozhnosti Ukrainy [Clustering is a significant factor in increasing the competitiveness of Ukraine]. *Ekonomika Ukrainy – Economics of Ukraine, 11, 4–16* [in Ukrainian].

2. International Council on Mining and Metals (ICMM). Retrieved November 20, 2015 from http://www.icmm.com/our-work/sustainable-development-framework/10-principles [in English]

3. Puhach, V. (2014). Teoretychni zasady staloho nadrokorystuvannia [Theoretical principles of sustainable use of the earth bowels]. *Ekonomika pryrodokorystuvannia i okhorony dovkillia : zb. nauk. prats DUIEPSR NAN Ukrainy – Economics of use of natural resources and Environment Protection : Collected papers of SIIEESD NAS of Ukraine, 45–48* [in Ukrainian].

4. Heiets, V. M. (2013). Yake maibutnie u sotsialnii derzhavi? [What is the future of the social state?]. *Ekonomika Ukrainy – Economics of Ukraine, 7, 4–20* [in Ukrainian].

5. Kolodko, H. V. (2013). Novyi prahmatyzm, abo ekonomika pomirnosti [The new pragmatism or frugality economy] Ekonomika Ukrainy – Economics of Ukraine, 11, 13–28 [in Ukrainian].

6. Kuryliak, V. Ye., Saveliev, Ye. V. (2012). Vplyv hlobalizatsii na ekonomichnyi rozvytok krainy [The impact of globalization on economic development]. *Ekonomika Ukrainy – Economics of Ukraine, 9, 57–69* [in Ukrainian].

7. Halchynskyi, A. (2012). Ekonomichnyi rozvytok: metodolohiia onovlenoi paradyhmy [Economic development: methodology of revised paradigm]. Ekonomika Ukrainy – Economics of Ukraine, 5, 4–17 [in Ukrainian].

8. Budushchee, kotoroho my khotym : Rezoliutsyia, pryniataia Heneralnoi Assambleei 27 yiulia 2012 hoda, A/RES/66/288 [The future we want. Resolution adopted by the General Assembly of UN 27 July 2012, A/RES/66/288]. Retrieved November 20, 2015 from http://gbpp.org/wp-content/uploads/2014/04/N1147612.pdf [in Russian].

9. Mantatova, L. V. (2004). *Stratehyia razvytyia: tsennosty novoi tsyvylyzatsyy [Development strategy: the Values of a new civilization].* Ulan-Ude: VSHTU [in Russian].

10. Moren, E. (2006). Obrazovanye v budushchem: sem neotlozhnykh zadach [Education in the future: seven urgent tasks]. *Synerhetycheskaia paradyhma – Synergetic Paradigm.* M., Prohress – Tradytsyia [in Russian].

11. Khvesyk, M. A., Stepanenko, A. V. (2014). Ekolohichna kryza v Ukraini: sotsialno-ekonomichni naslidky ta shliakhy yikh podolannia [The ecological crisis in Ukraine: the socio-economic consequences and possible solutions]. *Ekonomika Ukrainy – Economics of Ukraine,* 1, 74–86 [in Ukrainian].

12. Surzhyk, L. (2013). Kaputolohiia dlia vsikh, abo Nauka – vlada – biznes: lebid, shchuka i rak [Kaputolohiya for all or Science – government – business: Swan, Pike and Cancer]. *Dzerkalo tyzhnia – Mirror of the week, 12* [in Ukrainian].

М. В. Щурик,
доктор экономических наук, профессор,
заведующий кафедрой финансов,
Ивано-Франковский университет права
имени Короля Даниила Галицкого

Взаимодействие общества и природы: противоречия и пути их преодоления

Исследована нынешняя модель развития общества во взаимосвязи человек – природные ресурсы. Освещены и проанализированы основные причины, способствующие усилению противоречий между экономическими и онтологическими законами. Акцентировано на несоблюдении отдельными странами требований Концепции устойчивого развития как важнейшего документа, разработанного ООН. Проанализировано влияние техногенной и антропогенной деятельности на природные ресурсы. Особое внимание уделено проблемам сохранения и развития природно-ресурсной сферы трансграничного

Карпатского макрорегиона. Предложено проведение реприватизации и деприватизации ресурсов аграрного сектора с целью создания реальных условий их сохранения в рамках гармонизации взаимоотношений между обществом и природой.

Ключевые слова: *взаимодействие общества и природы, техногенная и антропогенная деятельность, модель развития общества, природные ресурсы, Карпатский макрорегион.*

M. V. Shchuryk,
DSc in Economics, Professor,
Head of Finance Department,
Ivano-Frankivsk University of Law
named after King Danylo Galytskyi

Interactions of Society and Nature: Contradictions and Ways of Their Overcoming

The contemporary model of social development is studied through the prism of "human – natural resources" relationship. Main reasons for the increasing contradictions between economic and ontological laws are analyzed. It is argued that the requirements of the sustained development guidelines as a UN document of crucial importance have been ignored by selected countries. Critical review of the current Ukrainian regulatory framework pertaining to preservation, improvement and protection of the national resource potential is given. The current regulatory norms of nature use in Ukraine and in EU countries are compared. Flaws in the current Ukrainian regulation and ecological mismanagement at local administration level are emphasized. Proposition is made on harmonizing current Ukrainian regulatory norms with requirements and criteria used in many EU countries. It is emphasized that in Ukraine economic interests do not correlate with the laws of nature. As a consequence, indicators measuring the quality of preservation, improvement and protection of the national resource potential in Ukraine have been falling year by year. The impact of technogenous and antropogenous activities on natural resources is analyzed, with focus on the problems of preservation and development of the natural resources sphere in the Carpathian macro-region, a cross-border region with great need for optimization of interactions between human and nature. The need for stronger coordination of the effort in solving problems pertaining to preservation, development and renewal of regenerative and assimilatory properties of the Carpathian fauna and flora is substantiated. Development of the resource potential in the Carpathian macro-region and trans-border countries need to be sustained in an integral way, without administrative borders, because excessive cutting of forests and the increasing technogenous and antropogenous pressures on the nature have negative impact on the natural environment in the neighboring countries. Considerable attention in the article is drawn to use of land, water and forest resources in the agrarian sector. The need for a radically new reproduction model that would be transparent and comprehensible, and would not involve misuse of natural resources or an abuse in their preservation and protection, is substantiated. Re-privatization and de-privatization of resources in the agrarian sector of Ukraine is proposed, which would lay firm ground for their preservation and protection, and harmonization of relations between society and nature.

A large part of the study is devoted to substantiating the need for stronger contributions from morality and ethics, investment, education, science, knowledge, resource saving technologies in harmonizing the necessities of society and nature; to de-centralization of natural resources management, to the need for more significant role and participation of local administrations and broader public in these processes. Because only on local areas can people access the most comprehensive information about the environmental performance and the flaws in preservation, improvement and protection of the environment.

Key words: *interaction of society and nature, technogenic and anthropogenic activity, model of social development, natural resources, Carpathian macroregion.*

Посилання на статтю:
Щурик М. В. Взаємодія суспільства та природи: суперечності та шляхи їх подолання / М. В. Щурик // Статистика України. – 2016. – № 1. – С. 59–65.